

S. AUR. AUGUSTINI

HIPPONENSIS EPISCOPI

CONTRA JULIANUM

HÆRESIS PELAGIANÆ DEFENSOREM

LIBRI SEX¹.

LIBER I.

Catholicam sententiam de originali peccato a se in primo libro de nuptiis et concupiscentia explicatam suscipit defendendam contra Julianum, qui eam quatuor grandioribus libris insectari ausus, in ejus defensores Manichæorum nuncupationem conferre non vereatur. Hanc execrabilem criminationem in clarissimos quosque Patrum tam Græcorum quam Latinorum recidere ostendit Augustinus, allatis in eam rem ipsorum testimoniis, cum responsione ad illa nominatim Basilii et Joannis Chrysostomi loca, quæ suffragari sibi Julianus putat. Extrema parte libri monstrat, Manichæorum hæresim temerariis quibusdam Juliani ipsius sententiis plurimum adjuvari².

1. CONTUMELIAS tuas et verba maledica³, Juliane, quæ ardens iracundia libris quatuor anhelasti, si me

¹ Scripti anno Christi 421. aut paulo post. — ² Vide *Retract.* lib. 2, c. 62.

— ³ Vide D. Guillon, tom. xxii, pag. 215-228.

contemnere dixerō, mentiar. Quomodo enim possum ista contemnere, ubi testimonium conscientiae meae cogitans, vel gaudere me video debere pro me, vel dolere pro te, et pro eis qui decipiuntur abs te? Quis autem contemnat sive exultationis suae materiam, sive moeroris? Nam unde partim lætamur, partim contristamur, nulla ratione contemnimus. Meorum quippe causa gaudiorum est promissio Domini dicentis: « Cum dicunt omne malum adversum vos mentientes propter me, gaudete et exultate, quoniam merces vestra multa est in caelis¹. » Et rursus mei causa moeroris est Apostoli affectus, ubi lego: « Quis infirmatur et ego non infirmor? quis scandalizatur, et ego non uror²? » Sed hæc pro tuo dogmate, quod veritatem putas, etiam tu potes dicere. Auferamus itaque de medio, si placet, ista communia, quæ dici ex utraque parte possunt: quamvis veraciter dici ex utraque parte non possunt.

II. Primum abs te quaero, cur libro meo saltem specie tenus te respondisse gloriaris, cum tuis libris quatuor unius mei partem nec quartam reprehendendo tetigeris; eosque saltus in prætereundis meis disputationibus feceris, quasi omnino desperares utriusque operis, et mei scilicet et tui quemquam esse posse lectorem, qui ista deprehenderet. Denique etiam pauca ipsa, in quibus vix est, ut dixi, quarta pars voluminis mei, quæ velut infirmiora existimans, quatuor tuorum grandiorum voluminum strepitu, quasi quadrigarum impetu prosternere et conculcare molitus es, consideratione multo plurium cæterorum, quæ attingere timuisti, inconcussa manere monstrantur: quod ostendere pene superfluum est. Admonendi enim sunt potius, qui hoc nosse desiderant, ut non eos pigeat utrumque legere, et quod scripsi, et quod respon-

¹ Matth. v, 11. — ² 2 Cor. xi, 29.

dere voluisti. Ita enim se res ipsa declarat atque indicat, ut nimium tardi sint, qui hoc a nobis postulent demonstrari.

III. Nunc ergo quia video te veritate desertum, ad maledicta esse conversum, ita distribuam disputationem meam, ut ostendam prius quantis et qualibus Ecclesiae catholicae doctoribus nomine Manichæorum intolerabilem facere non cuncteris injuriam, et cum me appetis, in quos tela sacrilega jaculeris. Deinde monstrabo, quod tu ipse sic adjuvas Manichæorum damnabilem et nefandæ impietatis errorem, ut nullum talem patronum nec in suis dilectoribus valeant invenire. Tertio loco, quantum breviter potuero, sententiis non meis, sed eorum qui fuerunt ante nos, et adversus impios fidem catholicam defenderunt, inanes argutias tuas et elaborata argumenta convincam. Postremo quoniam si te non correxeris, necesse tibi erit etiam illos Ecclesiae catholicae oppugnare doctores, atque contendere nec ipsos in hac quaestione catholicam tenuisse veritatem, defendam contra te, Deo adjuvante et ipsorum et nostram fidem: ubi etiam id poterit apparere, non solum tu verbis tuis, quod secundo loco me demonstraturum esse promisi, sed ipsum dogma Pelagianum, quod commune est omnibus vobis, quantum adjuvet Manichæos.

IV. Primam itaque partem distributionis meae, quemadmodum exequar, parumper adverte. Nempe inter nos, quantum attinet ad intentionem libri mei, cui te respondisse quatuor tuis jactas, ista vertitur quaestio, quod ego dico sic nuptias esse laudandas, ut nullo modo ad earum culpam vituperationemque pertineat, quod omnes homines primorum illorum hominum peccato nascuntur obnoxii. Hoc enim qui negat, ipsa christianæ fidei subvertere firmamenta conatur. Hinc quippe factum est, ut

de nuptiis et concupiscentia librum scriberem : nuptiarum scilicet bonum discernens ab eo malo unde trahitur originale peccatum. Tu autem dicis nuptias sine dubitatione damnari, nisi quod ex eis nascitur, ab omni sit liberum obligatione peccati : propter quod libris quatuor te unum meum refutasse gloriaris. In quibus libris volens homines avertere a fide catholica fundatissima, et ad novitatem vestri erroris adducere, sæpe incutis legentium sensibus Manichææ pestis horrorem : quasi malum naturale cum Manichæis sapiat, qui dicit infantes secundum Adam carnaliter natos, contagium mortis antiquæ prima nativitate contrahere, et ob hoc secunda indigere, ut per lavacrum regenerationis prius peccati originalis remissione purgentur, et in Dei filios adoptati in regnum Unigeniti transferantur. Hoc de Manichæorum nomine et crimine faciebat etiam Jovinianus, negans Mariæ sanctæ virginitatem, quæ fuerat dum conciperet, permansisse dum pareret : tanquam Christum cum Manichæis phantasma crederemus, si matris incorrupta virginitate diceremus exortum. Sed in adiutorio ipsius Salvatoris, sicut spreverunt Catholici velut acutissimum quod Jovinianus exeruerat argumentum, et nec sanctam Mariam pariendo fuisse corruptam, nec Dominum phantasma fuisse crediderunt, sed et illam virginem mansisse post partum, et ex illa tamen verum Christi corpus exortum : sic spernent vestra calumniosa vaniloquia, ut neque cum Manichæis astruant mali naturale principium, et secundum antiquam et veram catholicam fidem nullo modo dubitent Christum in evacuando chirographo paterni debiti liberatorem credere parvulorum.

V. Sed tu qui tam crebro nobis Manichæorum nomen opponis, quos et quales viros et quantos fidei catholicæ defensores tam execrabili criminatione appetere audeas,

si evigilas intuere. Non quidem omnium de hac re sententias, nec omnes eorum, quos commemorabo, me congregaturum esse polliceor ; quia nimis longum est, et necesse esse non arbitror : sed ponam pauca paucorum, quibus tamen nostri contradictores cogantur erubescere et cedere ; si ullus in eis vel Dei timor, vel hominum pudor tantum malum pervicaciæ superaverit. Irenæus Lugdunensis episcopus non longe a temporibus Apostolorum fuit : iste ait¹, « Non aliter salvari homines ab antiqua serpentis plaga, nisi credant in eum, qui secundum similitudinem carnis peccati in ligno martyrii exaltatus a terra, omnia traxit ad se, et vivificavit mortuos. » Item idem ipse² : « Quemadmodum astrictum est, inquit, morti genus humanum per virginem, solvatur per virginem, æqua lance disposita, virginalis inobedientia per virginalem obedientiam. Adhuc enim protoplasti peccato per correptionem primogeniti emendationem accipiente, serpentis prudentia devicta per simplicitatem columbæ, vinculis illis resoluti sumus, per quæ alligati eramus morti. » Vides-ne antiquum hominem Dei, quid de antiqua serpentis plaga sentiat ? quid de similitudine carnis peccati, per quam sanatur plaga serpentis in carne peccati ? quid de protoplasti peccato, per quod alligati fueramus ?

VI. Multo autem apertius de eadem fide beatissimus martyr et episcopus Cyprianus³ : « Si homines, inquit, impedire aliquid ad consecutionem gratiæ posset magis adultos et provectos et majores natu possent impedire peccata graviora. Porro autem si gravissimis delictoribus et in Deum multum ante peccantibus, cum postea crediderint, remissa peccatorum datur, et a baptismo atque

¹ Irenæus lib. 4. cap. 5. — ² Lib. 5. c. 19. — ³ Cyprianus, epist. 64. ad Fidum.

gratia nemo prohibetur; quanto magis prohiberi non debet infans, qui recens natus nihil peccavit, nisi quod secundum Adam carnaliter natus, contagium mortis antiquæ prima nativitate contraxit. Qui ad remissam peccatorum accipiendam hoc ipso facilius accedit, quod illi remittuntur, non propria, sed aliena peccata.»

VII. Reticius ab Augustoduno episcopus magnæ fuisse auctoritatis in Ecclesia tempore episcopatus sui, gesta illa ecclesiastica nobis indicant, quando in urbe Roma Melchiade apostolicæ sedis episcopo præidente, cum aliis iudex interfuit, Donatumque damnavit, qui prior auctor Donatistarum schismatis fuit, et Cæcilianum episcopum Ecclesiæ Carthaginensis absolvit. Is cum de baptismo ageret, ita locutus est: « Hanc igitur principalem esse in Ecclesia indulgentiam, neminem præterit, in qua antiqui criminis omne pondus exponimus, et ignorantia nostræ facinora prisca delemus, ubi et veterem hominem cum ingenitis sceleribus exuimus. » Audis antiqui criminis pondus, audis prisca facinora, audis cum sceleribus ingenitis hominem veterem: et audes adversus hæc ruinosam construere novitatem?

VIII. Olympius Hispanus episcopus, vir magnæ in Ecclesia et in Christo gloriæ, in quodam sermone ecclesiastico: « Si fides, inquit, unquam in terris incorrupta mansisset, ac vestigia defixa tenuisset, quæ signata deseruit, nunquam protoplasti mortifera transgressione vitium sparsisset in germine, ut peccatum cum homine nasceretur. » Habes-ne aliquid, quod adversus nos tibi dicere videaris, quod non etiam in istum dicere compellaris, vel potius in istos? Una est enim omnium catholica fides, qui per unum hominem peccatum intrasse in mundum¹, in quo omnes peccaverunt, uno corde credunt,

¹ Rom. v, 12.

ore uno fatentur, et vestras novitias præsumptiones catholica antiquitate subvertunt.

IX. Audi adhuc quod te possit amplius commovere, atque turbare, et utinam in melius commutare. Ecclesiæ catholice adversus hæreticos acerrimum defensorem venerandum quis ignoret Hilarium episcopum Gallum? Qui cum de Christi carne ageret, attende quid dixerit: « Ergo cum missus est, inquit, in similitudine carnis peccati, non sicut carnem habuit, ita habuit et peccatum¹. Sed quia ex peccato omnis caro est, a peccato scilicet Adam parente deducta, in similitudine peccati carnis est missus, existente in eo non peccato, sed peccati carnis similitudine. » Rursus idem ipse in expositione centesimi duodevigesimi Psalmi, cum ad id venisset quod scriptum est: « Vivet anima mea, et laudabit te²: » « Vivere se, inquit, in hac vita non reputat; quippe qui dixerat: « Ecce in iniquitatibus conceptus sum, et in » delictis peperit me mater mea³. » Scit sub peccati origine et sub peccati lege esse se natum. « Sentis-ne quid audias? quæris-ne quid dicas? Hunc virum tanta in episcopis catholicis laude præclarum, tanta notitia fama que conspicuum, de peccato originali aude, si quid tibi frontis est, criminari.

X. Sed adhuc audi alium excellentem Dei dispensatorem, quem veneror ut patrem: in Christo enim Jesu per Evangelium ipse me genuit, et eo Christi ministro lavacrum regenerationis accepi⁴. Beatum loquor Ambrosium, cujus pro catholica fide gratiam, constantiam, labores, pericula, sive operibus sive sermonibus, et ipse sum expertus, et mecum non dubitat orbis prædicare Romanus. Hic vir cum secundum Lucam exponeret Evangelium⁵:

¹ Rom. viii, 3. — ² In Psal. cxviii, 175. — ³ Psal. l, 7. — ⁴ 1 Cor. iv, 15. — ⁵ Ambrosius lib. i. in Luc. ii, 36.

« Jordanis, inquit, conversus est retrorsum¹ : significavit salutaris lavacri futura mysteria, per quæ in primordia naturæ suæ, qui baptizati fuerint parvuli, a malitia reformantur. » Rursus idem ipse in eodem opere² : « Non enim virilis coitus, inquit, vulvæ virginalis secreta reservavit; sed immaculatum semen inviolabili utero Spiritus sanctus infudit. Solus est enim per omnia ex natis de femina sanctus Dominus Jesus, qui terrenæ contagia corruptelæ immaculati partus novitate non senserit, et cœlesti majestate depulerit. » Itemque in eodem ipso³ : « Omnes, inquit, in Adam morimur, quia per unum hominem peccatum intravit in mundum, et per peccatum mors, et ita in omnes homines pertransiit, in quo omnes peccaverunt. Illius igitur culpa, mors omnium est. » Alio item loco in eodem Evangelio⁴ : « Cave ergo, inquit, ne ante nuderis, sicut Adam nudatus est, mandati cœlestis custodia destitutus, et exutus fidei vestimento, et sic lethale vulnus accepit, in quo omne genus occidisset humanum, nisi Samaritanus ille descendens vulnera ejus acerbâ curasset. » Rursus in opere ipso, alio loco⁵ : « Fuit, inquit, Adam, et in illo fuimus omnes : periit Adam, et in illo omnes perierunt. » Rursus idem ipse in Apologia prophetæ David⁶ : « Antequam nascimur, inquit, maculamur contagio, et ante usuram lucis, originis ipsius excipimus injuriam, in iniquitate concipimur. Non expressit, inquit, utrum parentum, an nostra. Et in delictis unumquemque generat mater sua⁷. Nec hic declaravit, utrum in delictis suis mater pariat, an jam sint aliqua delicta nascentis. Sed vide ne utrumque intelligendum sit. Nec conceptus exors iniquitatis est, quo-

¹ Psal. cx. 1, 3. — ² Lib. 2. n. 56. — ³ Id. 4. n. 7. ad Luc. cap. 4. v. 38. — ⁴ Id. 7. n. 73. ad Luc. cap. 10. 30. — ⁵ Ibid. n. 234. ad Luc. c. 15. 24. — ⁶ Lib. Apologiæ David. cap. 11. — ⁷ Psal. 1, 7.

niam et parentes non carent lapsu : etsi nec unius diei infans sine peccato, multo magis nec illi materni conceptus dies sine peccato sunt. Concipimur ergo in peccato parentum, et in delictis eorum nascimur. Sed et ipse partus habet contagia sua, nec unum tantummodo habet ipsa natura contagium. » Idem ipse in expositione libri Tobia¹ : « Quis iste, inquit, peccati est foenerator, nisi diabolus, a quo Eva mutuata peccatum, obnoxiaë successionis usuris omne genus descenderavit humanum ? » Rursus in eodem² : « Diabolus, inquit, Evam decepit, ut supplantaret virum, obligaret hæreditatem. » Idem ipse in expositione Psalmi quadragesimi-octavi³ : « Alia est, inquit, iniquitas nostra, alia calcanei nostri, in quo Adam dente serpentis est vulneratus, et obnoxiam hæreditatem successionis humanæ suo vulnere dereliquit, ut omnes illo vulnere claudicemus. »

XI. I nunc, et mihi objice originale peccatum : dissimula ab istis, finge te nescire quid dicant; et sanctæ Ecclesiæ tot tantisque doctoribus, qui vita optime gesta debellatisque suorum temporum erroribus, gloriosissime de hoc sæculo antequam vos ebulliretis exierunt, velut eis non visis, in me impetum faciens, et velut nesciens quod illi sub meo nomine lacerentur, tanquam securus insulta. Crederent te, fateor, quid mali facias ignorare nec impudentiæ, sed imprudentiæ tuæ tribuerem, quod hæc lumina civitatis Dei audes hostiliter insectari, quæ sectari fideliter debuisti : crederem te, inquam, hoc tantum nefas committere nescientem, nisi in eo libro, cui te respondisse vel existimas, vel existimari cupis, apertissimum testimonium de sancti Ambrosii disputatione posuisses⁴. An ibi non legisti, quod cum Christi nativitate de

¹ Lib. de Tobia, cap. 9. — ² Ibid. cap. 23. — ³ In Psal. xlviii, 6. — ⁴ Lib. 1. de Nuptiis et Concupisc. cap. 35.

virginis partu supra dictus insinuaret episcopus : « Ideo, inquit ¹, et quasi homo per universa tentatus est, et in similitudine hominum cuncta sustinuit, sed quasi de spiritu natus abstinuit a peccato. « Omnis enim homo men- » dax ², » et nemo sine peccato nisi unus Deus. Servatum esse igitur ut ex viro et muliere, id est, per illam corporum commixtionem nemo videatur expers esse delicti. Qui autem expers delicti, expers est etiam hujusmodi conceptionis. » Si hæc ibi verba venerandi Ambrosii non legisti, quomodo redarguendum librum, in quo ea sunt posita, suscepisti? Si autem legisti, quid adversum me furis, et illum in me primitus carpis? Quid nomen dilaniare niteris meum, et Ambrosium facis tacito ejus nomine Manichæum?

XII. Cernis nempe cum quibus tua maledicta sustineam, cernis cum quibus mihi sit causa communis, quam nulla consideratione sobria pulsare calumniis et expugnare conaris? Cernis quam tibi perniciosum sit, tam horribile crimen objicere talibus; et quam mihi gloriosum, quodlibet crimen audire cum talibus? Si cernis, cerne, et tandem tace: Pelagianam linguam tot linguis catholicis deprime, tot venerandis oribus proterva ora submitte. Si scholam Xenocratis sicut Polemo ex antelucano convivio temulentus intrasses, non tanta quanta in isto coetu tot sanctorum deberes verecundia coërceri³. Hic enim certe tanto major debet esse verecundia, quanto verior addiscitur sapientia. Tanto amplius reverendi sunt tot memorabilium episcoporum quam unius Xenocratis vultus, quanto Platone Xenocratis doctor doctore istorum major est Christus. Ego certe beatæ memoriæ Memoris

¹ Ex commentar. in Isaiam. — ² Psal. cxy, 20. — ³ Vide Valer. Max. l. 6. cap. 9. et Laert. lib. 4. de Vit. philosophor.

patris tui non immemor¹, qui mecum non parvam inierat amicitiam colloquio litterarum, teque ipsum mihi charissimum fecerat, cum te viderem in libris tuis non antelucano convivio temulentum, sed insano convicio turbulentum, introduxi tersedandum atque sanandum, non in alicujus philosophi auditorium, sed in sanctorum patrum pacificum honorandumque conventum. Sit operæ pretium, obsecro te, aspice illos quodam modo aspicientes te, et mansuete leniter ac dicentes tibi: Ita-ne nos, fili Juliane, Manichæi sumus? Rogo quid respondebis? Quibus eos oculis intueberis? Quæ tibi argumenta succurrent? quæ Aristotelis categoriæ, quibus, ut in nos velut artifex disputator insilias, videri appetis elimatus? Quæ tuorum argumentorum vel acies vitrea, vel plumbei pugiones in illorum conspectu exeri audebunt? Quæ abs te arma non fugient nudumque destituent? An forte dicturus es, neminem illorum te in isto crimine nominasse? Et quid facies, cum tibi dixerint. Tolerabilius dente maledico nomina concideres nostra, quam fidem nostram, cujus merito in coelo nomina ipsa scripta sunt nostra? An forse dices eis: Nec fidem vestram ullo tali crimine violavi? Sed qua confidentia id dicere audebis, homo qui dicis Manichæum esse sensum, confiteri ex Adam trahere nascentes originale peccatum; quod isti confessi atque professi sunt quod in Christi Ecclesia suorum rudimentorum tempore didicerunt, quod Christi Ecclesiam suorum honorum tempore docuerunt, qui per Spiritum sanctum tam multa peccata omnibus quos baptizare potuerunt, tam multis parvulis sola originalia remiserunt? Iterum te admoneo, iterum rogo, aspice tot ac tales Ecclesiæ catholicæ defensores atque doctores: vide quibus tam gravem tamque nefariam irrogaris injuriam.

¹ Vide Aug. epist. 101. et Mercatoris commonit. adversus Pelag. et Julian. hic in 2. part. Append. Benedictinorum.